

Числівники у світі казок

Підготували учні
6 – А класу Пологівської
СРШ
Алієва Я., Верба А.,
Гайдабура К.,
Плющаківа К.,
Солодкий В.

«Казка – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мови»

Сухомлинського В. О.

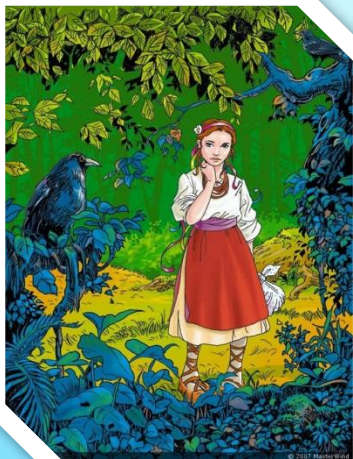

Завдання: підготувати інформацію про роль числівників в усній народній творчості, зокрема в казках .

Потрібно виписати числівники й визначити, до якого розряду за значенням вони належать (до кількісних чи порядкових) і їх тип за будовою (прості, складні, складені) .

Казки та інші жанри фольклору демонструють певну специфіку функціонування чисел. Популярні числівники у назвах казок.

«Вовк і семеро козенят», «Дев'ять братів і сестриця Галя», «Троє поросят», «Про сімох братів гайворонів та їх сестру», «Дев'ять братів і десята сестриця Галя», «Троє братів і песиголовець», «Дванадцять дівок», («Дванадцять синів і одна дочка»), «Два брати» («Два з торби», «Два цапи», «Дві вивірки»), «У тридев'ятому королівстві», «Тридцять три богатирі», «Як обидва брати царями стали» та багато інших.

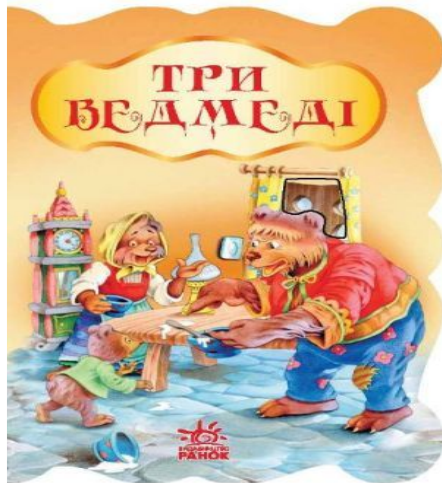
«Про сімох гайворів та сестрицю Галю»

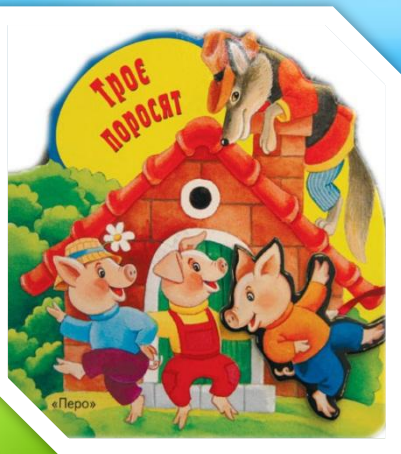
«Дванадцять місяців»

«Вовк і семеро козенят»

«Три ведмеді»

«Троє поросят»

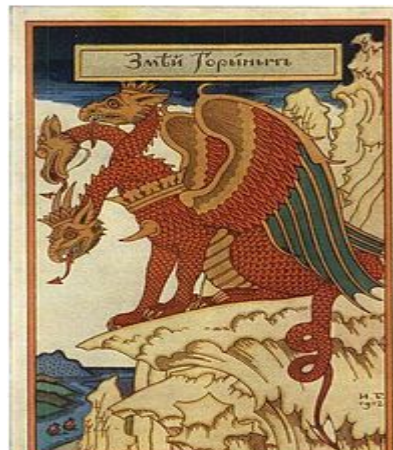
«Два півника»

3,7,9,12 (відгадати 3 загадки, 3 випробування, 3 брати, 12 голів у змія). Ці числа вважалися у слов'ян магічними. Вони створюють динамічну ритміку оповіді.

Головному герою казки доводиться вибирати, якою з трьох доріг йому йти. Тричі лисичка викрадає півника, тричі котик відбирає його у лисички. Тричі виконує свою пісеньку коза-дереза: „Я й не пила, я й не їла...”.

Число 7 у древніх слов'ян вважалося виразником найбільшої повноти міри. Це відтворено і у народній казці „Вовк та семеро козенят”. Та й змії в казках бувають три-, дев'яти-,

дванадцятиголові.

Цифра «2» часто уособлює в собі дві протилежності: бідний і багатий, розумний і дурень, добрий і лихий. Парність, отже, водночас і одвічна боротьба двох протилежностей, і їхня довічна єдність. Власне, саме на вічному протистоянні й твориться плин життя.

Числівник три є сакральним у християнстві, оскільки Бог виступає у трьох іпостасях: Бог-Отець, Бог-Син, Бог-Дух Святий. У слов'янській міфології дерево – мікромодель світу – має тривимірність: крона – небо, стовбур – земля, коріння – потойбіччя. Числу три відповідає ідея трьох світів і трьох стихій, а також вертикальна вісь часу, де просторові орієнтири уподібнюються часу. Тризуб – один із знаків державної символіки України. В українському фольклорі у царя завжди три сини. Мандрівник повинен обрати одну із трьох доріг, котрі ведуть направо, наліво і прямо. У Шевченка “три шляхи широкії докупи зійшлися...” У народній творчості: казки “Три брати і кицька”, “Три бажання”, “Дарунки з трьох зернин”

Число «7» потребує ширшої розмови. Героям нерідко

доводиться долати якийсь шлях упродовж семи днів і ночей, не бачитися між собою сім років. Саме сьомим — після шести хлопців і однієї дівчинки — сином у сім'ї є «рятівник» Котигорошко. У словацьких народних казках на сім років сина забирають у науку, до скелі за чарівним ліхтарем спроможний піти лише хлопець-семиліток, а закликають там теж на сім літ. У чехів подибаємо чарівні чоботи-семимильці, у норвежців є дуже оригінальна казка «Семеро господарів дому», в якій мовиться про нерозривну єдність поколінь. Справді, наші предки міряли світ від семи днів до семи поколінь: свій родовід необхідно було знати до сьомого коліна в минулому, а за чиїсь провини представники роду можуть страждати до сьомого коліна в майбутньому.

Велике символічне навантаження в казках несе число «9», яке до того ж уживається і в родильній та поховальній обрядовості. Скажімо, слов'янському богатиреві доводиться битись із дев'ятиголовим змієм, герої бурятських казок бенкетують по дев'ять днів і ночей, а магічними властивостями наділяють берест із дев'яти лісів та воду з дев'яти джерел. У грузинських казках винагороджують дев'ятьма буйволами, бояться дев'ятиголового лева, чекають зцілення від казана з дев'ятьма ручками.

12

© www.ClipProject.info

Уживається в казках і число «12», що уособлює якийсь завершений цикл, а отже — могутність і вічність. Саме дванадцятьох чарівниць запросив до себе в гості король у німецькій казці «Зачарована красуня» (тринадцята ж прийшла непрошеною і, «порушивши» цикл, накликала біду). Ще частіше трапляються нам дванадцять принцес чи дванадцять принців. Варіації ж казки про дванадцять місяців є чи не в усіх слов'янських народів.

Наступне широковживане «казкове» число — «40». 40 розбійників, 40 днів бенкету, по 40 джигітів і дівчат дають у слуги... До дванадцяти волів мусить з'їсти герой українського «Летючого корабля», запиваючи їх сорока сороковими кухлями меду... «Сорок» у казці, як бачиться, не просто «багато», це якась самодостатня множина, що, як і в Біблії (40 днів і ночей лив дощ під час всесвітнього потопу, 40 років Мойсей водив людей пустелею), означає водночас і покару, і очищення, межу людського терпіння і людських потреб та бажань.

Нарешті, число «тисяча». Воно вживається в казках нечасто, а якщо вживається, то зі значенням явної надмножинності, надмірності чогось. «Тисяча і одна ніч» в арабських казках означає неймовірно великий проміжок часу, впродовж якого мудра красуня Шагразада спромоглась утримувати увагу жорстокого царя Шагріяра, чим рятувала вродливих жінок свого краю.

Отже, числівник як частина мови посідає значне місце в казках. Він сприяє відтворенню реальної дійсності, позначаючи дати, кількість предметів, їх порядок при лічбі або набуваючи певних символічних чи магічних значень, які можуть бути як загальні, так і власне авторські. Дослідження цієї проблеми у мовознавстві має широку перспективу і чекає на своїх сподвижників.

